

„Szeretek teret engedni az ösztönösségnek”

Szerda Zsófia interjúja Lak Róbert képzőművésszel

Lak Róbert képzőművész. Rombolva építő, s építve romboló. Aki nem rest lehajolni egy-egy partra vetett faágért a Duna partján, hogy felkutassa a benne bujkáló művészeti alkotást. Zakatoló vibrálás és erőteljes, sajátos képi világ jellemzi művészetét. Ő maga nyugodt. Fülét és határait is tágítja, festményeiről eltorzult arcok figyelik a világot. Vagy az eltorzult világ őket? Lak otthon van a poszthumanizmusban, s otthon Budapesten, ahol immár három éve él és alkot. S mint mondja, az elmúlt időszakban igen aktívan.

– *Korhadt, letört faágak, benne beszédre hívó, beszédes arcok. A legfrissebb munkáidból válogattál a Híd legújabb számába. Sok az új munkád? Aktív voltál az elmúlt időszakban?*

– Kifejezetten. Tényleg nagyon termékeny időszakomat élem, s ez a vírustól egészen független. Az elmúlt évben, s ebben a mostaniban is sokat dolgozom, így sok új mű született, s van születőben. Jó, persze most egy ideig nem is mehettem sehova, ráadásul itt Budapesten, a lakásomtól száz méterre van egy művészellátó, tehát minden itt volt kéznél, ami az alkotás technikai oldalához szükséges.

– *Akkor mesélj egy kicsit a fákról. Egy gyermek kereső szeme jutott eszembe, hisz azt hiszem az „ártatlan” szemek azok, amik mindenben észreveszik az alkotást. Te is ilyen vagy? Sétálsz egy erdőben, s közben vizslatod, hol lapulnak műalkotások?*

– Sokat járom a természetet. Ezeket a fadarabokat is a Margit-szigeten találtam, tehát valószínűleg a víz sodorhatta ki őket a partra. Voltak egy fának ágai, aztán a folyóban úszva valahol távolabb kikötöttek. Szeretek

nyitott szemmel járni, és a fát mint anyagot kifejezetten kedvelem, nagyon szeretek vele dolgozni. Emellett a formákra is érzékeny vagyok, sűrűn járom az erdőt, ott valahogy megtalálnak ezek a formák. Mindig is izgatott ez a folyamat, és mivel nincs lehetőségem szobrokat készíteni a lakásomban, és műtermem sincs, máshol kellett keresnem a lehetőségeket. Kerestem, és megtaláltak, szinte nem is kellett hozzájuk nyúlnom, már majdnem kész darabokról van szó. Festéssel adtam hangsúlyt néhány részletnek, hogy kiemeljem azt, amit én látok bennük, de maga a fa nincs utókezelve, alakítva. Szeretem ezt a fajta ready-made artot. Meglátni és láttatni.

– Bármelyik darab fának meg lehetne találni a művészi szeletét egy másik térbe helyezve, megvilágítva és lefotózva?

– Lehet, hogy van, akinél ez így működik, nálam nem. Én a saját világomhoz kapcsolódva keresem ezeket. Nem az történik, hogy meglátok hat fadarabot, s mindet alkalmasnak érzem arra, hogy más töltetet adjak nekik, nem: egyesével veszem őket kézbe, vizsgálgatom, aztán vagy kialakul köztünk valami, vagy nem. Vagy meglátok benne valamit, ami másnak nem szúrna szemet, vagy nem. Messze nem minden darabban látom meg ezt a valamit. S nem csak a kontextustól válnak azzá, amik, hanem önmagukban is már művészeti alkotásként működnek.

– Miért szeretsz fával dolgozni?

– Mindig is szerettem. Természetes anyag, maga a természet az alkotó, én csak a „kibontó” vagyok. Sokkal előbb fával dolgozni, mint mondjuk fémmel. Lehet, hogy az is közrejátszik, hogy középiskolás koromban asztalosként dolgoztam a két bátyám mellett, úgyhogy a fa szeretete tényleg nem egy újkeletű dolog az életemben. Ahogy a megmunkálása sem. Az illatát is imádom.

– Mennyire tartod magad ösztönös alkotónak? Ha az vagy, akkor mikor? A folyamat elejétől a végéig, vagy csak bizonyos fázisokban kerül előtérbe, hogy aztán felváltsa valami tudatosság?

– Eléggé ösztönös alkotó vagyok, bár az évek alatt sikerült megzaboláznom magam, mert néha túl nagy lendületet adott ez az ösztönosság, muszáj volt tudatosabb mederbe terelnem magam. De szeretek teret engedni az ösztönösségnek. Izgalmas az alkotómunkának az a fázisa,

amikor még bármi lehet a műből. Soha nem úgy ülök le, hogy ezt és ezt szeretném létrehozni. Persze gondolatiság mindig van mögötte, mert foglalkoztatnak dolgok alkotás előtt és alatt is, de az egyik kedvenc fázisom az, amikor még nem tudom pontosan, mi fog születni. Aztán szépen lassan elérkezek egy ponthoz, amikor már elkezdem látni, mivé alakul a kép. Ebben is működik a már említett formameglátás. Valahogy elkezdek figyelni a formák alakulására, s aztán jön egy pont, ahol már valamire emlékeztet is, amit látok, s ekkor kezdek afelé haladni, azaz itt jön be a képbe a tudatosság. Annak a görcsösségnek a tudatos elengedése, ami szintén ezen a ponton jelenik meg, hogy jaj, akkor ebből most valaminek lennie kell, valami jót kell csinálnom. Na itt tudatosan kell visszakanyarodni az ösztönös alkotási folyamathoz. Nem egyszerű. Rám az is jellemző, hogy alkotás közben rombolok és építek, így az, hogy egy ponthoz érkeztem még nem jelenti feltétlenül azt, hogy mindjárt elkészült a mű, hisz lehet, hogy mindent lerombolok, és egy egészen másik irányba indulok el.

– *Olyan megtörtént már veled, hogy egy félkész munkát eldobtál, mert már sem rombolni, sem építeni nem akartál rajta, de elégedett sem voltál vele?*

– Nem. Hisz olyan nincs, hogy egy félkész alkotás esetében ne tudjak visszalépni a „még bármi lehet belőle” fázisához. Viszont semmisítettem már meg önmagában jónak gondolt alkotásomat, hogy egy picit feszegetsem a korlátaimat.

– *Mindig tudja az ember, hogy hol van az a bizonyos korlát, s mi az, ami már feszegetésnek számít?*

– Erre a fenti példával válaszolok. Volt egy sorozatom, s több alkotásról is azt gondoltam, hogy jók. Később is elővettem őket, s eldöntöttem, hogy elpusztítok egy olyan képet a sorozatból, amit jónak gondolok. Nem azért, mert rossz, hanem éppen azért, mert jó. Ez egyfajta könnyebbséget adott, hogy ne ragaszkodjam annyira görcsösen a képeimhez. Ez volt az első lépés, amikor bebizonyítottam magam számára is, hogy képes vagyok rá.

– *A festményeidről sok érzelem sugárzik. Zakatolás, pörgés, gondolatáram, feszültség, kiszakadni és kiszabadulni akarás. Nem azok a nyugis tengerparti tájképek. Te magad pedig első látásra egy „tengerparti tájkép” vagy, hisz árad belőled a nyugalom. De lehet ez csak a külsín?*

– Alapvetően nyugodt embernek gondolom magam, de van a személyiségemben kettősség is. Nem olyan szinten, mint mondjuk a képek feszültsége és az én nyugodtságom közti különbség. De a feszültségben is van valami megnyugtató, nem? Egy nyugalmi állapot felé vezet. Az egymással szemben állókat sem feltétlen gondolom egymással ellentétesnek, minden között van átjárhatóság.

– *Ez igaz. S a kortárs festészetben egyébként sem dívik most a realista irány. A kísérletezés sokkal inkább. Honnan merítesz?*

– Azt, hogy honnan merítetek, onnan közelíteném meg, hogy az emberre hatnak külső és belső tényezők egyaránt, alkotók és alkotásaik. Szerintem a pálya elején az biztosan elkerülhetetlen, hogy művészek hassanak ránk. Négy-öt éve – emlékszem – nagyon tiltakoztam ez ellen. Az egyik tanárommal, Szabó Tamással beszéltem erről, és ő azt mondta, hogy: „Teret kell ezeknek engedni, és jobb ezeket magunkból kifesteni, mint küzdeni ellenük.” Azt tudom mondani, így, néhány év távlatából, hogy ez jó tanács volt, és nálam bevált. A mitológiából is elég sokat merítettem, ott szerintem jelen van ez a fajta feszültség, amiről beszéltem. S a mitológiában megvan a groteszk esztétikája is. Gaál József munkássága is nagy hatással volt rám, a 2018-as Műcsarnokban rendezett kiállítása is valami feledhetetlen élmény, még második látogatásomkor is hatott rám. S volt egy nagy Alberto Giacometti-életműkiállítás Franciaországban, Landerneau-ban, ahol közel 150 művét állították ki, az akkor ott örülten nagy hatással volt rám. Hónapokra a fejemben ragadtak a művei. De a természet vagy egy baráti beszélgetés is inspiráló, s lehet belőle meríteni.

– *Te milyen „fogyasztó” vagy? Hisz én mondjuk egy Louvre-ban néhány terem után szinte kifáradok. Nem tudom befogadni, képtelenség mindent megemészteni.*

– Ha ezekről a nagy múzeumokról van szó, azaz egy befogadhatatlan mennyiségről, akkor általában azt csinálom, hogy legalább kétszer elmegyek ottlétem alatt. Első alkalommal próbálok tudatosan haladni, csak az előtt az alkotás előtt állok meg, ami elsőre megfog. Ott elidőzök 10–15 percre. Nem nézek meg részletesen mindent, s nem is olvasom el a képek címét, a hozzájuk tartozó leírásokat. Az a második körbe tar-

tozik. A legjobban én is azt szeretem, ha egy alkotó kiállítását tudom megnézni, hisz akkor jobban el tudsz merülni benne. Ezért hatott rám annyira például a Giacometti-kiállítás is. Több korszaka, jelesebb szobrai, tollrajzai stb. Egy jó nagy szeletet kaptam a tortából.

– *Szoktál beszélgetni a festményeiről másokkal?*

– Kíváncsi vagyok, hogy az emberek mit látnak a képeimben, hisz sokszor olyan dolgokat vesznek észre, amit én nem. Direkt szakmai véleményt már nem szoktam kérni senkitől, már nem vagyok egyetemista, inkább a gondolatiság érdekel. A kortársaimmal is meg szoktuk vitatni egymás legújabb alkotását, azt, hogy ki merre halad, milyen gondolati sík mentén alkot. Vass Szabolccsal és Klájó Adriánnal is beszélünk a műveimről, amikor itt jártak. Ez nagyon hasznos. A visszajelzések nagyon fontosak. Félkész művekről azonban szinte soha nem beszélgetek.

– *Most Budapesten élsz, hogyan látod a lehetőségeidet ott? Kikkel dolgozol együtt?*

– Három éve élek itt, és sikerült feltérképeznem a terepet, megismerni alkotókat, művészeket, vannak nagyon jó kezdeményezések is. Amit ki tudnék emelni, az például a Resident Art Garten, amit Bánki Ákos és Schneller János csinál. Ez egy amolyan képzőművészeti bázis, ahol elérhető áron lehet megvásárolni kortárs alkotók műveit, s ez egy kiváló lehetőség a fiatal generációnak a megmutatkozásra. Itt aktív résztvevő vagyok én magam is. A két ötletgazda megpróbál kinevelni egy művészetgyűjtő közönséget, s ez hiánypótló dolog Magyarországon. Benne vagyok a Poli-P nevű csoportban is, ami főleg elméleti emberekből tevődik össze, a poszthumanizmus kérdéskörével foglalkozó kutatók, filozófusok alkotják. Ennek keretében voltam Keresztury Dorkával és Máté Zsófiával együtt kurátora a *Nonhuman* című kiállításnak az Art Szalon Társalgó Galériában, ami igen jól sikerült. Sok fiatal, jó tér, bevontam vajdasági művészeket is, Klájó Adriánt és Újházi Adriennt, tehát a Vajdasággal sem szűnt meg teljesen a kapcsolatom. A *Symposion*nak volt egy *Deep Time* című kiállítása a budapesti ISBN Galériában, ott is szerepeltek alkotásaim, s nagyon büszke vagyok a két évvel ezelőtti közös alkotásunkra, amit a Trash art Hungary pályázatára készítettünk. A csoportunk a *Bácska szenzitív* nevet kapta, négyen voltunk benne:

Klájó Adrián, Varga Valentin, Vass Szabolcs és jómagam. Az első díjat nyertük el alkotásunkkal, ami egy Zastavába szorult gumidisznó volt. Szintén mi négyen, azon a nyáron a Tanyaszínház díszletét is elkészítettük, s a Malomfesztivál közkedvelt úrhajós figuráit, akik a kukoricás fölött lebegtek. Úgyhogy budapesti lettem, de vajdasági is maradtam.

ANTHROPOID (2020, OLAJ, VÁSZON, 60×50 CM)

Számunk szerzői

BALÁZS Attila (1955) író, újságíró, szerkesztő

ČUDIĆ, Marko (1978) irodalomtörténész, egyetemi tanár,
műfordító

GÁLLA Edit (1985) költő, műfordító, egyetemi tanár

HERÉDI Károly (1987) tanár, szerkesztő

HICSIK Dóra (1981) könyvtárvezető, helytörténész

HORVÁTH Lajos (1985) irodalomtörténész, tanár

KOCZKA Viola (1995) fotográfus

KOZMA Rita (1988) újságíró

LAK Róbert (1994) képzőművész

SZARVAS Melinda (1988) irodalomtörténész, kritikus

SZERDA Zsófia (1985) újságíró

TÓTH Ágota (1974) irodalomtanár

VÁRADY Tibor (1939) jogtudós, jogász, író